A gyermekmunka megszüntetése.

Írta : Kis Adolf, a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító igazgatója

A gyermekmunka korlátozására Magyarországon csak az 1884. évi ipartörvényben találunk rendelkezéseket. E törvény szerint tíz éven aluli gyermekek egyáltalán nem, 10 éven felüli, de még nem 12 éves gyermekek csak az iparhatóság engedélyével alkalmazhatók gyárakban. Az engedélyt a hatóság csak akkor adhatja meg, ha gyárban való foglalkoztatás mellett az iskola rendes látogatása lehetővé válik. Akik a 12 éves kort már meghaladták, de a 14 éves életkort még el nem érték, gyári munkában naponként csak 8 óra hosszat foglalkoztathatók. Oly fiatalkorúak, akik a 14 éves kőit betöltötték, de a 16 évet még nem érték el, naponta csak 10 órai munkaidőre alkalmazhatók. Éjjeli munkára (esti 9 órától reggeli 5 óráig) 16 éven aluli személyek egyáltalán nem alkalmazhatók. De oly iparágakban, amelyeknek üzeme a megszakítással fennakadást szenvedne, az iparhatóság a tanonc testi fejlettsége alapján megengedheti, hogy a 16 éven aluli, de 14 évnél nem fiatalabb munkások a töivényben megállapított munkaóráknak legfeljebb felét tölthetik éjjeli munkával, Ä 16 évet még be nem töltött munkások vagy éppen nem, vagy csak bizonyos feltételek mellett alkalmazhatók oly üzemekben, amelyek egészségtelenek^ nek, Vagy veszélyesnek nyilváníttattak és általában csak oly munkáira alkalmazhatók, amely egészségükre nem ártalmas Is testi fejlődésüket nem gátolja. Az egészségtelen és veszéyes iparágak lajstromát a kereskedelmi miniszter rendeletben fogja megállapítani, amelyben meghatározza azokat a feltételeket is, amelyeknek megtartásával 16 éven aluli személyek ily iparágakban alkalmazást nyerhetnek.

Az Ipartörvény megalkotása óta 33 esztendő telt le, le a kereskedelemügyi miniszter még mindig nem talált fagyai országon egyetlen, egészségtelen, vagy a testi fejlődésre egészségtelen üzemet, az egészségtelen és veszélyes iparágak lajstromát nem bocsájtotta ki és nem tartotta szükségesnek, hogy megállapítsa azokat a feltételeket, amelyek alapján az ifjúmunkások ily üzemekben alkalmazást nyerhet-

trek. Még mindig meg kell tehát elégednünk az ipartörvény azon általánosságban tartott kijelentésével, hogy tanoncok csakis oly munkára szoríthatok, amely testi erejüknek megfelel. Rá kell bíznunk a gyermek keresetére szoruló szülőre és az olcsó munkaerőt kereső munkaadóra, hogy megállapítsa, milyen munka felel meg a gyermek testi erejének.

Hiába állítjuk fel tehát a tételt, hogy túlkorán rendszeres kereseti munkára gyermeket ne alkalmazzanak, nincs senki, aki e követelmény betartásáról gondoskodjék. Az 1906. évi üzemi és munkásstatisztika szerint már oly nagyszámú a gyermekmunka, ami fejletlen és kezdetleges iparunkban, hogy a statisztikai felvételek hitelességét tekintve, bátran kimondhatjuk, hogy csak az ipari munkában is legalább háromszórta annyi gyermeket foglalkoztatnak, mint amennyit a kimutatás feltüntet. És ha még tekintetbe vesszük, hogy a történy azokra a fiatal munkásokra, lakik nem tanoncok és nem gyári munkások, egyáltalán semmiféle korlátozást sem szab meg; ha tudjuk, hogy a bányai» a mezőgazdaság, a közlekedés s a kereskedelem terén mily nagymérvű a gyermekmunka; szinte csodálkoznunk kell, hogy ez utóbbiak tekintetében még mindig megelégszenek az ipartörvénynek azzal az egyetlen kikötésével, hogy tizenötödik életévük betöltése előtt munkakönyvet nem kapnak. Nálunk tehát a gyermekmunka »szabályozása« csak a tanoncokra s a legszűkebb értelemben vett ipáira terjed ki s helyesen mondotta Szterényi, hogy »egyebekben a gyermek gyenge munkaerejének kiaknázása szabad terület és ezzel szabad területté válik a jövő munkásgenerációnak testi és szellemi tönkretétele«,

Arról talán nem is kel! beszélnünk, hogy az ipartörvénynek felsorolt, igazán szerény rendelkezéseit a gyakorlatban mennyire respektálják. Nem akarok beszélni az iparfelügyelet hiányosságáról sem, talán elég» ha megállapítom, hogy Magyarországon még egyetlen munkaadót sem büntettek meg azéit, mert az ipartörvény idézett rendelkezéseit nem tartotta meg. És elég, ha utalunk arra, hogy az iparfelügyelet csak a gyáriparra terjed ki, pedig a gyermekmunka leginkább maß területeken otthonos.

Nagyon helyesnek tartom tehát» hog a feministák a gyermekmunka kérdését a választójog kérdésével kapcsolták össze, mert szociálpolitikai törvények alkotását és e törvényeknek becsületes végrehajtását csak akkorra várhatjuk, amikor a törvényhozás általános választói jog alapján választott parlament kezében lesz és a végrehajtó hatalmat az a parlament ellenőrzi, amelyben a népnek képviselői ülnek. És ha e képviselőket nők is választják s ha a parlamentben nők és anyák is lesznek, csak akkor remélhető, nogy törvényes intézkedéseket kapunk a gyermekmunka megszüntetésére, vagy legalább Is a legszűkebb határok közé való visszaszorítására. Addig a mi követeléseink hiábavalók lesznek s nem tehetünk mást, mint hogy szünet nélkül feltárjuk azokat az adatokat, amelyek a gyermekmunka borzalmait feltüntetik.

Bud János az 1900, évi népszámlálás adatat alapján összeállította, hogy a magyar birodalom területén 498.000 7-14 éves korban álló gyermek foglalkozott valamely gazdasági munkával, Olyformán kell ezt érteni, hogy e ggérmének túlnyomó részben teljes idejüket és egész munkaerejüket valamely keresetet nyújtó foglalkozásra fordították. H 498.000 gyermek foglalkozási ágak szerint következőleg oszlott meg:

munkások száma:	szám szerint;	%-ban
őstermelés	350.152	70.4
Bányászat	2.116	0.4
Ipar	63.233	12.7
Kereskedelem	0.06	1.8
Közlekedés	1.112	0.2
Napszámos különböző ágakban	9.208	1.9
Házi cselédek	59.908	12.0
Egyéb	3.007	0.6

Ebből a kimutatásból kitűnik, hogy a 18 éven aluli gyermekek nagy része oly üzemekben dolgozott, amelyek a felnőtt munkás egészségére is káros hatással vannak. Ma már kétségtelen, hogy a kő, föld és agyagipar, az üvegipar, a papirosipar, sőt a sokszorosítóipar is veszélyezteti a munkás egészségét; a fonó- és szövőiparban a munkaidő hosszúsága és a helyiségekben állandóan fejlődő nagy por az, ami a munkásokra veszélyes. Megállapítható egyébiránt, hogy leginkább azokban az iparágakban foglalkoztatnak gyermekeket, ahol leghosszabb a munkaidő, az 1908. évi ipái felügyelői jelentésben olvassuk, hogy egy telepen higanyt gyártanak gyermekmunka segítségével. A nagyváradi iparfelügyelő 1906-ban jelenti, hogy 8-10 éves gyermekeket is talált üveggyárakban, akik legalább 8 órai munkát végeztek. Általában az üveggyárakban alkalmazzák legzsengébb korban a gyermekeket, azzal a kifogással, hogy apjuknak segítenek. Hogy az üveggyári munka mily pusztító hatással van a szervezetre és a fejlődésre, az Chyser Béla könyvéből közismerete«.

Dr. Hahn főorvos Budapesten néhány év előtt 100 szabótanoncot vizsgált meg, akik közöl 81 kisiparosnál volt alkalmazva. E tanoncok közül 49 szenvedett valami betegségben, gümőkórban, skrofulózisban, vérkeringési rendszer betegségeiben, bőrbajban, stb. Ausztriában 1908, évben felvételt készítettek a gyermekmunkáról és ennek eredményét a kormány »Erhebungen über die Kinderarbeit in Österreich im Jahie 1908.» című kiadványban adta közre. A felvétel az iskolaköteles gyermekekre terjedt ki, ezeknek is csak egy tizedére, mindamellett oly szomorú képet tárnak elő, amely minden kultúrembert megdöbbent, 148.368 iskolásgyermekről derült ki, hogy már hihetetlen korán kénytelen ipati munkába állani. Ez a megvizsgált gyermekek 34.8%-át teszi. Általában a korai munkában álló tankötelesek 30-60%~át teszik ki az összes iskolásgyermekeknek, még pedig egyaránt minden egyes tartományban. A törvényes gyermekek 34.6%-a, a törvénytelen gyermekek 37,3%-a végzett ipari munkát iskolaköteles korban. Λ teljesen árvaságra jutott gyermekek közül a törvényesek 41.8%-a, a törvénytelenek 48.8%-a állott ipari munkában, ami azt bizonyítja, hogy nemcsak a proletárszülők önzése kényszeríti a gyermeket az időelőtti munkára.

A foglalkoztatott tankötelesek közül 6-8 éves 27.050 = 17.8%; 9-10 éves 39.019 =35.6%; 11-12 éves 50.722 = 49.7%; 13-14 éves 28.703 =22.2%-e.

A foglalkoztatott tanköteleseknek kor és az egyes alkalmaztatási ágak szerinti megoszlását az alábbi összeállítás tükrözi vissza:

	6-8	9-10	11-12	13-14
Háztartásbeli	25.6	29.0	31.0	14.4
Mezőgazdaság	17.2	28.1	35.3	71.4
Ipari	24.6	25.5	30.3	19.6
Vendéglő—korcsma iparban	12.2	24.4	40.7	22.7
Kereskedelem	7.3	20.7	39.1	32.9
Kihordók	15.1	29.2	39.5	16.2
Egyéb	8.1	25.9	38.5	20.9
Több alkalmaztatás egy időben	15.5	26.4	37.2	21.1
Összesen:	18.5	26.7	35.0	19.8

A gyermekmunkások megoszlása az egyts iparcsoportokban a kövtetkező:

kő, föld, üveg- és vegyiparban	2517
fémgyártásban	1363

faiparban	5103
bőr, tolllparban	1683
szövő-fonó iparban	17216
ruházati iparban	4259
építőiparban	1047

tanköteles gyermek van alkalmazva,

A salzburgi gyermektanulmányi kongresszuson (1913-ban) igen tanulságos adatokat mutattak be a gyermekmunka hatását illetőleg. Ezek szerint az iskolalátogatás, a taneredmény és a gyermekek szellemi és erkölcsi fejlődése igen súlyos károkat szenvednek a munka által. Az adatokat szolgáltató tanítók az iskolalátogatást s a gyermekek ottani viseletét illetőleg megállapították, hogy ez a káros hatás az iskolásgyermekek 73.5%-ánál jelentkezik. Még nagyobb arányban panaszkodnak a meghallgatott iskolák a gyermekmunkának a taneredményre gyakorolt hátrányairól, amenynyiben 76.8% emelt ez irányban panaszt s 57.6% a meghallgatott iskolák közül igen súlyosnak jelzik ez irányban a munka befolyását.

Azért figyelemreméltóak ezek az adatok, mert sokan a gyermekek kereseti munkájának nevelő hatást tulajdonítanak. A kongresszuson meghallgatott iskoláknak majdnem a fele a gyermekek szellemi fejlődésére hátrányosnak jelzi a munkát, míg 55.6 %-a az erkölcsi fejlődésre káros befolyása ellen panaszkodik.

Akik a gyermekmunka nevelő hatásáról beszélnek, bizonyára nem gondolnak azokra a súlyos balesetekre, amelyek a szegény gyermekeket már egészen ifjú korukban nyomorékká teszik. A mezőgazdasági gépek mellett Ausztriában annyi Volt a baleset, hogy egyes osztrák helytartóságok kénytelenek Voltak a gyermekek alkalmaztatását rendeletileg korlátozni. Hogy e rendeletek mennyire szükségesek voltak, mutatják a következő adatok:

A morva-sziléziai balesetbiztosító intézet működési területén az 1890-1901. évi időszakban 60 gyermek részesült kártalanításban — 39 fiú, 21 leány, — s ezek között 5 alig volt 9 évesnél idősebb. Alsóausztriában az 1890-1896. évi időszakban 57, 15 éven aluli gyermeket ért baleset. Ezek között volt egy 9 éves, egy 8 éves. A salzburgi biztosítóintézet területén 1890-1901-ig 20, a lembergi intézet területén pedig ugyanezen időközben 43, 15 éven aluli gyermeket ért üzemi baleset. Mindezek ellenére az alsóausztriai helytartó 1913. évi október hó 1-én a rendelet megváltoztatását helyezte kilátásba, egy az agráriusok részéről hozzá Intézett interpellációra adott válaszában.

Ám vigasztalódhatunk-e azzal, hogy mindezek az adatok a szomszédból valók? Vajjon nálunk más-e a helyzet? A képviselőház folyó évi február hó 1-én tartott ülésén Huszár Károly képviselő felsorolta, hogy Budapesten a gyárakban 14, 13, 12 éves serdületlen iskolásfiúk és leányok dolgoznak. Egyik gyárban a hegesztőműhelyben a tűz mellett több fiatal gyermekmunkás dolgozik. A vasesztergályozó padok között többnyire inasgyermekek, 12, 11 éves lányok dolgoznak. Ily fiatal gyermekeket alkalmaz egyik vegyészeti gyár is. Az egyik gépgyár fatelepén 100 egészen fiatal, részben iskolaköteles gyermek folytat munkát. Solymári, dunakeszit, pilisi gyermekek, olyan korban valók, amikor a törvény tiltja alkalmaztatásukat, vidékről jönnek és reggel 7 órától leste 6 óráig robotolnak. Ehhez járul a beutazás és viszszautazás. E gyermekek közül 17-en állandóan éjjeli munkával foglalatoskodnak, este 7-kor kezdik és hajnali 5 órakor hagyják abba. Az adatok felsorolását a képviselő azzal a kívánsággal végzi, hogy nem szabad tűrni, hogy a 10, 11, 14 éves gyermekeket összetörje és összemorzsolja a gyár.

Pedig a gyár kíméletlen s a balesetveszély ott lebeg állandóan minden munkás felett s nincs szánalommal azok fiatal korára. Az állami munkásbiztosítási hivatal 1911. évi jelentésében látjuk, hogy ipari baleset ért Magyarországon 14 éven aluli korban 585, 14-16 éves 4081 17-20 éves korban 7204 személyt. 1912-ben 14 éven aluli korban 615, 14-16 éves korban 4801, 17-20 éves korban 9269 személyt, gazdasági baleset ért 1914-ben 15 éven alul 392, 15-16 éves korban 594, 17-20 éves korban 1409 személyt.

A budapesti pénztár anyagából látom, hogy a múlt esztendőben 11-12 éves korban 36 férfi és 6 nő, 13-14 éves korban 565 férfi és 93 nő és 15-19 éves korban 2747 férfi és 755 nőtagot ért baleset. De nap-nap után kapjuk a baleseti jelentéseket, amelyek szívfacsaró módon adják tudomásunkra 11-16 éves serdületlen gyermekek súlyos szerencsétlenségét. Így egy 16 éves tanonc vaggonból kilencedmagával 120 kg-os vasrudakat rakott le s eközben sérült meg már reggel 7 órakor. Egy 11 éves fiú délelőtt 9 órakor fúrógépnél szerzett súlyos zúzódást. Egy 15 éves fiú másodmagával forró' szigetelő agyagot vitt, a lépcsőn megbotlott és beleesett a forró masszába, súlyos égési sebeket szenvedett. Egy 14 éves fiúnak a kalapács zúzta össze a kezét. Egy 14 éves fiú egy másik hasonlókorú fiú által váratlanul megindított gép fogaskereke tépett össze. És így tovább lehetne e szomorú eseteket felsorolni, ha ugyan bizonyításra szorulna a gyermekmunka veszélye.

Az 1915. év folyamán az Országos Pénztár igazgatósága előterjesztést tett a kereskedelemügyi miniszterhez és oly rendszabály kibocsájtását kérte, amely szerint a vasutak 12 évnél fiatalabb gyermekeket ne alkalmazhassanak és ezeket is tizes csapatokban, munkafelügyelő vezetése mellett csak nappali, legfeljebb 8 órai szolgálatra és csakis a pályának a fűtől való megtisztítására. A kérelemi előterjesztésére az adott okot, hogy az igazgatóság egy súlyosan sérült 8 éves gyermek részére volt kénytelen járadékot megállapítani. A miniszter közölte az országos pénztárral, hogy az államvasút igazgatóinak értekezletén hozott határozatnak megfelelően a vasutaknál alkalmazható gyermekek minimális életkorát 10 évben állapította meg. Az országos pénztár a leiratot sajnálattal tudomásul vette.

Feleslegesnek látszik, hogy a gyermekmunkának az egészségre való káros hatását is bizonyítsuk, Talán az a körülmény, hogy a minden szociálpolitikai érzéstől ment ipartörvény szükségesnek találta az iparban a gyermekmunka korlátozását, elég argumentum. Azonban látjuk, hogy míg a gyermekek és fiatalkorúak halálozása Budapesten a lakosa ság halálozásának csak 8%-a (az egész országban 13%) addig az iparban foglalkoztatott ifjúkornak halálozása az iparban foglalkoztatottak összhalálozásának 16%-át teszi ki.

Az Országos Pénztár 1911. évi statisztikája szerint beteg volt 9 éves és fiatalabb 73, 10-11 éves 926, 12-15 éves 18.925. Ezek közül keresetképtelen volt 9 éves és fiatalabb 16, 10-11 éves 75, 12-15 éves 28.764.

A budapesti pénztárnál készített tuberkulózis statisztikákból látjuk, hogy 1916. augusztus 5-én 40 gyógykezelt tag tehát ipari munkával foglalkozó, volt 12 éven aluli s ezek közül 7 tuberkulotikus. November 4-én a betegek között 111 tag volt 12 éven aluli, február 3-án 12 éven aluli beteg tag volt 52, ezek közül 7 tuberkulotikus. Május 5-én 39 beteg tag volt 12 éven aluli és augusztus 4-én a 12 éven aluli beteg tagok száma 50.

A budapesti pénztár orvosainak egyik értekezletén több orvos panaszolta, hogy serdületlen gyermekek jelentkeznek, mint gyári munkások, orvosi rendelésükön. E fiatal gyermekeket még túlóráztatják is. Egy orvos felemlíti, hogy egy gyárban 10-12 éves gyermekeket csendőrökkel kényszerítettek a munkára. Több orvos jelentése szerint a gyárak igen zsengekorú és fejletlen gyermekeket nehéz munkára használnak fel. Az egyik pénztári orvos jelenti, hogy a ke-

zelése alatt van egy 7-8 éves gyermek, aki gyári munkás. A pénztár igazgatósága ezeket az adutokat az ipari főfelügyelőséggel közölte.

A gyermekmunka a jövő munkásgenerációt teszi tönkre a gyermekmunka terjedésével a fejlődő nemzedéket éri súlyos károsodás, Erőteljes, képzett ipari munkásság helyett elsatnyult, szakképzettség nélküli munkásanyag fog rendelkezésre állani, ami az Ipar fejlődését lehetetlenné teszi Azt kellene hinni tehát, hogy maguk a munkaadók igyekeznek a gyermekmunkának gátat vetni. Sajnos, éppen az: ellenkezője ál!. Mikor 1912-ben a kereskedelemügyi miniszter az ipartörvénynek azt a rendelkezését, mely az ifjúkori munkások (a 14-16 évben lévők) munkaidejére vonatkozik, rendeletileg úgy értelmezte, hogy a munkaidőbe a munkaszüneteket is be kell számítani, a Textiliparosok Egyesülete és a Magyar Textil és Textilvegyészeti Gyárosok Országos Egyesülete sürgős beadvánnyal fordult a miniszterhez, s kérte, hogy a régi állapotot a textiliparra vonatkozólag állítsa ismét helyre. Azzal érvel, hogy a munkaidő megrövídítése nemcsak ipari, hanem szociális (?) szempontból is káros.

1914. szeptemberében Bernben nemzetközi konferencia volt egybehíva, amely a nők és fiatalkorúak munkaidejének további korlátozását célzó nemzetközi szerződések előkészítésével kívánt foglalkozni, A nyilvánosságra került javaslatok értelmében a 16 éven aluli fiatalkora munkások nappal, a szünetek betudásával, csak 10 óráig volnának foglalkoztathatók és a nők éjjeli munkájára fennállói tilalom a fiatalkorú munkásokra is kiterjesztessék. Ez a kérdés szóbakerült a Magyai Gyáriparosok Országos Szövetségének igazgatóságában, ahol a Szövetség kérdőíveire beérkezett válaszok alapján egyértelműen megállapították, hogy ez intézkedések számos iparágat valósággal megbénítanának. Egyáltalán lehetetlenné tennék a fiatalkorúak alkalmazását, ami pedig sok iparágban nélkülözhetetlen, megakasztanák a munkásnevelést és fokoznák az ipari munkásokban úgyis észlelhető hiányt, A magyar gyáripart ezek &z intézkedések — a nálunk fenforgó különleges viszonyok között — a külföldi iparnál még erősebben sújtanák, a Szövetség igazgatósága tehát elhatározta, hogy felkéri q kereskedelmi minisztert, hogy a tervezett nemzetközi egyezményhez Magyarország semmiesetre se csatlakozzék.

Ismerjük Marxnak és Engelsnek leírásait a XVIIL század elején az angol ipar szolgálatában halálrahajszolt gyermekekről. Joggal mondta Marx Károly, hogy a modern ipari munkának megszületését betlehemi gyermekgyilkossággal ünnepelték meg. Ennek a gyermekgyilkosságnak kell véget vetni, de ennek csak egy módja van: a gyermekmunka megszüntetése.